

նոց: Իմ վանքի սուրբերը խիստ բարի են եւ ներողամիտ, նրանք չեն ձանձրանայ սղոցի, խարտոցի եւ մուրճի ձայնից: — Այդ ասելով, ավելացրեց նա, — իմ նպատակն այն չէ, թէ պետք է բոլորովին զանց առնել հոգեւոր կրթութիւնը, այլ, ընդհակառակը, պետք է ավելի մեծ հոգ տանել նրա մասին: — Եւ այդ խնդրի վրայ երկար խօսելով, նա իր միտքը բացատրում էր նրանով, թէ գաղթականութիւնը դէպի օտար երկրներ, բացի բազմաթիւ կորստաբեր հետեւանքներից, տոեց եւ մի անբուժելի բարոյական հարուած Վասպուրականի ժողովրդին. հայոց պանդուխտները, օտար երկրներում թափառելով, օտար երկրներից տեղափոխեցին իրանց դեռ կուսական դրութեան մէջ մնացած հայրենիքը՝ բազմատեսակ մոլութիւններ: Նախնական բարք ու վարքի սրբութիւնը կորաւ, եւ մարդիկ ընկան ապականութեան մէջ: Ժողովուրդը այժմ կարօտ է բարոյական մաքրութեան: Դա, ի հարկէ, գլխաւորապէս կրօնի եւ հոգեւոր կրթութեան գործը պետք է լինի: Ճշմարիտ կրօնը եւ նպատակաշարմար հոգեւոր դաստիարակութիւնը թէ՛ եկեղեցու, թէ՛ դպրոցի եւ թէ՛ ընտանիքի մէջ, կարող է այդ նպատակին հասցնել, կարող է մեր մանուկներին բարոյական ուղղութիւն տալ:

Վանքի բոլոր ուշադրութեան արժանի հիմնարկութիւնները ցոյց տալուց յետոյ Հայրիկը մեզ տարաւ իր սենեակը: Այստեղ պատրաստուած գտանք մի պարզ նախաճաշիկ: Սեղանի վրայ նա դեռ շարունակում էր խօսել վանական կրթութեան մասին:

— Շատերը, — ասում էր նա, — հակառակ են վանական կրթութեան եւ կարծում են, թէ վանքի խուլ եւ առանձնական կամարների տակ, հին նահատակների ու ճգնաւորների պատկերների ազդեցութեան ներքոյ, չեն կարող պատրաստուել աշխարհի համար պիտանի մարդիկ: Այդ կարծիքը կարելի էր իրաւացի համարել, եթէ հայոց վանքը լինէր այնպիսի մի հիմնարկութիւն, որպէս առհասարակ լինում են վանքերը: — Եւ նա բացատրում էր հայոց վանքի նշանակութիւնը թէ՛ անցեալում եւ թէ՛ ներկայում, ցոյց էր տալիս, որ նա երբեք անջատուած չէ եղել ժողովրդից, երբեք չէ ունեցել իր առանձին շահերը, այլ նրա շահերը միշտ կապուած են եղել ժողովրդի շահերի հետ: Թէպէտ եղել են բացառութիւններ, որ հիմնուել են կղերական ուղղութեամբ վանքեր, բայց դրանք, խորթ եւ օտար լինելով հայոց ժողովրդի յատկութիւններին, չեն կարողացել պահպանել իրանց գոյութիւնը:

— Ինչո՞ւ օգուտ չբաղել վանքերից, — ասում էր նա, — մեր հայրերը թափեցին այնտեղ իրանց արծաթը, նոիրեցին նրանց ընդարձակ անշարժ կալածքներ, եւ այդ հարստութիւնների մեծ մասը դեռ մնացել է: